

Informace o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2017

Podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

Obsah:

A. Počty podnětů, šetření	2
B. Činnost ochránce	3
B.1 Veřejná správa.....	3
B.1.1 Dívce v dětském domově bránili ve výběru střední školy.....	3
B.1.2 Stavební úřad neposuzoval stavební záměr jako celek, ale po jednotlivých etapách.....	3
B.1.3 Stavební úřad povolil odstranění bezbariérového vstupu	4
B.1.4 Úřad práce chtěl po ženě neoprávněně vrátit dávku péčovské péče	4
B.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	5
B.2.1 Zahájili jsme sérii návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením.....	5
B.2.2 Navštívili jsme zařízení pečující o seniory bez oprávnění a zařízení pečující o děti	5
B.2.3 Vydali jsme souhrnnou zprávu z návštěv léčeben dlouhodobě nemocných ...	5
B.2.4 Kulaté stoly.....	6
B.2.5 Semináře a školení	6
B.2.6 Mezinárodní spolupráce.....	7
B.3 Ochrana před diskriminací	7
B.3.1 Provozovatelka zakázala vstup do prodejny s kočárkem.....	7
B.3.2 Školní stravování v případech potravinové intolerance.....	8
B.3.3 Výzkum – sladování pracovního, osobního a rodinného života na ministerstvech ČR.....	9
C. Dopady novelizace zákonů v sociální oblasti.....	10
C.1 Veřejná služba	10
C.2 Výplata příspěvku na živobytí v poukázkách.....	10
D. Rozšíření působnosti veřejného ochránce práv	11
D.1 Monitorování práv lidí se zdravotním postižením	11
D.2 Pomoc občanům EU	11

A. Počty podnětů, šetření

Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2017 mi bylo doručeno celkem **1989** podnětů, což je o **61** méně než ve stejném období loňského roku. Ve věcech, jimiž se podle zákona mohou zabývat, se na mne obrátilo 1338 osob, což je o 15 méně než ve 4. čtvrtletí loňského roku. **Podíl podnětů v působnosti se zvýšil na 67 %** (celoroční průměr byl loni 66 %). Nejvíce podnětů se týkalo sociálního zabezpečení (370 podnětů), početně byla zastoupena i oblast stavebního řízení a územního plánování (144) a dále oblast vězeňství, policie a armády (123 podnětů).

Z celkového počtu doručených podnětů se v **52** případech objevila námitka nerovného zacházení ze strany veřejné správy a soukromých osob. Diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona se týkalo **42** podnětů. V **16** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Ve čtvrtém čtvrtletí jsme uskutečnili **7** systematických návštěv zařízení, v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. V oblasti sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění jsme provedli monitoring **1883** rozhodnutí.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek.

B. Činnost ochránce

B.1 Veřejná správa

B.1.1 Volba střední školy v dětském domově (sp. zn. 2819/2017/VOP)

Obrátila se na mne dívka s nařízenou ústavní výchovou (umístěna v dětském domově). Namítala, že z donucení dětského domova musí nastoupit na střední školu, na kterou nechtěla. Volba této školy s sebou nese také nutnost pobývat na internátu (s ohledem na vzdálenost od dětského domova) a nemožnost navštěvovat stejnou školu jako její zletilá sestra.

V postupu dětského domova (ředitele) jsem shledala pochybení, protože v rozporu se zákonem zcela opomenul aktivní komunikaci s matkou dívky. Ta nebyla nikterak omezena na rodičovské odpovědnosti a byla s dívkou v kontaktu. Ředitele jsem také upozornila na to, že není oprávněním dětského domova ani ředitele dětského domova dětem volit konkrétní střední školu a zastupovat je ve správním řízení souvisejícím s přijetím na střední školu. Měla jsem také pochybnosti o tom, do jaké míry zařízení volbu střední školy probralo se samotnou dívkou. Za neférové jsem označila rovněž chování ředitele, který dívce zatajil, že byla přijata i na školu, na které chtěla studovat.

Po vydání zprávy o šetření ředitel dětského domova rozeslal všem rodičům umístěných dětí dopis s nabídkou jejich intenzivnější spolupráce s jednotlivými pracovníky zařízení. Tento dopis zároveň zařadil jako dodatek do vnitřního řádu zařízení. Tehdejší sociální pracovníci zařízení, která měla volbu vzdělávání dívky na starosti, udělil písemnou výtku za nedůsledné plnění pracovních povinností. Dále mi doložil dokumenty svědčící o tom, že dětský domov s dívkou volbu školy projednal. Dětský domov rovněž dívce dodatečně nabídl možnost přestoupit mezi středními školami. Věc jsem poté ukončila.

B.1.2 „Salámová metoda“ záměru realizace obytného komplexu (sp. zn. 482/2017/VOP)

Na ombudsmana se obrátili společným podnětem stěžovatelé s žádostí o prošetření postupu Magistrátu hlavního města Prahy. Jednalo se o hodnocení jemu předloženého oznámení záměru výstavby bytových domů ve smyslu zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (zákon EIA). Stěžovatelé napadli sdělení magistrátu, že jde o podlimitní záměr, který nepodléhá zjišťovacímu řízení. Stěžovatelé namítli, že dochází k obcházení právní úpravy. Poukázali přitom na zpracované dokumenty, mj. vizualizace a smlouvy, v nichž je počítáno s etapizací projektu (v první etapě 313 bytů a 362 parkovacích míst, spolu s další etapou pak více než 500 bytů a tedy více než 500 parkovacích stání) i na existenci usnesení rady městské části, v němž se požaduje, aby obě etapy byly posuzovány společně.

Šetření mého zástupce potvrdilo, že magistrát pochybil. Zástupce především konstatoval, že i dle údajů magistrátu podléhal projekt minimálně zjišťovacímu řízení. Současně zdůraznil, že záměr je třeba posuzovat jako celek a nesmí docházet k jeho dělení za účelem vyhýbání se procesům dle zákona EIA. Například tím, že předmětem oznámení bude jen určitá část záměru tak, aby nepřekročila limity, s nimiž právní úprava počítá jako s rozhodnými. Magistrát vydáním svého sdělení dle § 6 odst. 3 zákona EIA fakticky toleroval postupy

oznamovatele záměru spočívající v předložení pouze první etapy výstavby zamýšleného bytového souboru, ačkoli mu z úřední činnosti muselo být známo, že jde o záměr neúplný.

Po vydání zprávy o šetření magistrát pochybení v rámci svého postupu připustil a uznal, že měl před vydáním svého sdělení k záměru důkladněji zkoumat okolnosti, zejména skutečnou plochu záměru. Do budoucna hodlá proto postupovat důsledněji, včetně výzev oznamovateli k upřesnění ve věci. Magistrát uvedl, že se nebrání ani hodnocení kumulativních vlivů se záměrem již oznámeným v případě předložení další etapy. Nyní je na místně příslušném stavebním úřadu, aby ohlídal, že jím projednávaný stavební záměr v dané lokalitě zcela konvenuje záměru.

Své šetření můj zástupce uzavřel, když i Ministerstvo životního prostředí, v postavení instančně nadřízeného, řídicího a metodického úřadu vůči magistrátu, dospělo k obdobným závěrům, přičemž již také dalo magistrátu na vědomí, že s přihlédnutím k nežádoucímu „salámování“ záměru je zapotřebí, aby v rámci případného podlimitního oznámení záměru další etapy byly vyhodnoceny rovněž synergické a kumulativní vlivy ve vazbě na etapu předchozí (což by magistrát jako příslušný orgán měl zohlednit při případném vydání sdělení dle § 6 odst. 3 zákona EIA ke II. etapě záměru).

B.1.3 Bezbariérový přístup do stavby občanské vybavenosti (sp. zn. 5336/2016/VOP)

S žádostí o prošetření postupu stavebního úřadu se na ochránce obrátil stěžovatel. Namítal, že stavební úřad neřeší závadný stav objektu, který není přístupný osobám se zdravotním postižením. Uvedl, že vstup do objektu je pro hendikepované osoby zajištěn prostřednictvím rampy, avšak rampa neodpovídá technickým požadavkům a není tudíž bezpečná.

Po provedení šetření můj zástupce konstatoval nesprávný postup stavebního úřadu. Stavební úřad v roce 2012 pochybil, když formou ohlášení odsouhlasil vlastníkovu provedení stavebních úprav, kterými došlo k zrušení dopravní (terénní) plošiny, která sloužila osobám se zdravotním postižením pro vstup do objektu (§ 169 odst. 1 stavebního zákona). Můj zástupce proto požadoval, aby stavební úřad provedl kontrolní prohlídku stavby, posoudil zjištěné skutečnosti a nařídil vlastníkovu provedení nezbytných úprav, jimiž se zajistí bezbariérový přístup a užívání této stavby.

Po vydání zprávy o šetření a následného závěrečného stanoviska s návrhem opatření k nápravě stavební úřad vedl jednání s vlastníkem objektu občanské vybavenosti. Vlastník v průběhu října-listopadu 2017 provedl stavební úpravy a vybudoval bezbariérový přístup do stavby v souladu s obecnými technickými požadavky na výstavbu. Šetření případu bylo poté ukončeno.

B.1.4 Rozhodnutí o vzniku přeplatku na dávce pěstounské péče (sp. zn. 1768/2017/VOP)

Zabývala jsem se případem stěžovatelky, která tvrdila, že přestože splnila zákonné podmínky pro přiznání dávky pěstounské péče, příspěvku na zakoupení motorového vozidla, vydal úřad práce rozhodnutí o vzniku přeplatku na dávce a o povinnosti dávkou pěstounské péče ve výši 100.000,- Kč vrátit. Neuspěla v odvolacím řízení u Ministerstva práce a sociálních věcí. Hlavním důvodem zamítnutí jejího odvolání bylo, že se nestala výlučným vlastníkem vozidla.

Z dokumentace bylo zjištěno, že stěžovatelka a další dvě osoby z její rodiny na koupi jednoho automobilu použily celkem tři dávky - dvě dávky pro osoby se zdravotním postižením a jednu dávku pěstounské péče. Všechny osoby, které získaly dávky, se staly na základě kupní smlouvy spoluvlastníky vozidla. Úřad práce vlastnictví zpochybnil poukazem na to, že vůz není v registru zapsán na stěžovatelku, která je podle registru pouze jeho provozovatelem. Ministerstvo zastávalo právní názor, že stěžovatelka v roli pěstounky musí být výlučným vlastníkem vozidla.

Dospěla jsem k závěru, že zákon o sociálně-právní ochraně dětí nestanovuje podmínku výlučného vlastnictví vozidla pěstounem, a proto jsem zahájila šetření postupu ministerstva. Po zahájení šetření navrhlo ministerstvo zahájit z moci úřední přezkumné řízení a vydalo rozhodnutí o zrušení prvoinstančního rozhodnutí a zastavení řízení. Věc jsem následně ukončila.

B.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

V rámci prevence špatného zacházení a dohledu nad omezováním osobní svobody provedli pověřeni právníci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) ve čtvrtém čtvrtletí roku 2017 celkem **7** systematických návštěv zařízení a **5** sledování správního i trestního vyhoštění cizinců pozemní i leteckou cestou.

B.2.1 Zahájení série návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením

Zaměstnanci Kanceláře zahájili sérii návštěv zařízení sociálních služeb – domovů pro osoby se zdravotním postižením. Poskytování služeb v domovech pro osoby se zdravotním postižením má svá specifika a mělo by být vedeno takzvaným principem normality, tedy že by se tato zařízení měla co nejvíce podobat běžnému domovu. Naposledy se ombudsman více zabíral touto problematikou v roce 2009, kdy navštívil 25 zařízení tohoto typu. Zprávu z minulé série návštěv lze nalézt na webových stránkách ochránce [zde](#).

V tomto kvartále byly zaměstnanci Kanceláře navštíveny **tři domovy pro osoby se zdravotním postižením** Srdce v domě. p. o., v Klentnici, Sociální pohoda, o. p. s., ve Vacově, Domov Lidmaň, p. o.

B.2.2 Další návštěvy

Zaměstnanci Kanceláře pokračovali v návštěvách **zařízení pečující o seniory, která však nemají oprávnění k poskytování takových služeb** (Penzion klub seniorů, z. s., ve Starém Hradišti u Pardubic). Dále zaměstnanci Kanceláře navštívili **dvě zařízení pečující o děti**, a to Dětský domov Charlotty Masarykové jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a Výchovný ústav v Kostomlatech pod Milešovkou. Proběhla rovněž návštěva **Ústavu pro výkon zabezpečovací detence** v Brně.

B.2.3 Souhrnná zpráva z návštěv léčeben dlouhodobě nemocných

Po sérii 8 návštěv léčeben pro dlouhodobě nemocné jsem zveřejnila souhrnnou zprávu, kde zobecňuji svá zjištění a **předkládám 7 systémových doporučení ministerstvu zdravotnictví a 102 doporučení pro poskytovatele zdravotních služeb**, které mají vést ke zkvalitnění

péče. Poukazuji zejména na potřebu sledování výživy pacientů, zajištění dostatečné rehabilitace, aktivizace a podporu soběstačnosti. Souhrnnou zprávu jsem rozeslala všem léčebnám pro dlouhodobě nemocné, zdravotním školám a odborným společnostem. Zaměstnanci Kanceláře připravují rovněž školení personálu, který o pacienty v léčebnách pečuje. Souhrnná zpráva z návštěv léčených dlouhodobě nemocných je dostupná na webových stránkách ochránce [zde](#).

B.2.4 Kulaté stoly

Po sérii **5 návštěv psychiatrických zařízení se zaměřením na výkon ochranného léčení** jsem uspořádala kulatý stůl pro ředitele navštívených zařízení a zástupce Psychiatrické společnosti ČLS JEP. Debatovali jsme o systémových aspektech ochranného léčení a přínosech našich doporučení pro psychiatrické nemocnice. Z debaty kromě jiného vyplynulo, že v **České republice chybí koncepce ochranného léčení** a mnohé nemocnice jsou přetíženy. Souhrnnou zprávu z návštěv zařízení psychiatrických nemocnic se zaměřením na výkon ochranného léčení zveřejním v roce 2018.

Ombudsman déle než 6 let **sleduje realizaci vyhošťování**. Uspořádali jsme kulatý stůl, na kterém jsme se zástupci policie, správy uprchlických zařízení a vězeňské služby hovořili zejména o systémových provázanostech výkonu vyhoštění. Shodli jsme se, že dobrá příprava osob na vyhoštění a organizace vyhoštění sníží riziko špatného zacházení a přispěje k její úspěšné realizaci.

B.2.5 Semináře a školení

Pro pracovníky odborů zdravotnictví krajských úřadů, kteří provádí **kontroly a vyřizují stížnosti vůči poskytovatelům zdravotních služeb**, jsme připravili seminář, který byl věnován právním i klinickým otázkám: používání omezovacích prostředků, respektování principu informovaného souhlasu u pacientů psychiatrických nemocnic a zacházení s pacienty v ochranném léčení. Znalost této problematiky pomůže správním orgánům řádně splnit svoji úlohu a tím také přispět k prevenci špatného zacházení. Studijní materiály ze semináře jsou k dispozici na webových stránkách ochránce [zde](#).

Připravili jsme **seminář pro pracovníky v sociálních službách** ve Zlínském kraji, kteří poskytují péči klientům trpícím syndromem demence. Cílem školení bylo zprostředkovat nejen poznatky ombudsmana ze systematických návštěv pobytových sociálních služeb, ale především v rámci preventivního působení posílit ochranu nejen samotných klientů závislých na poskytované péči, ale také poskytnout podporu samotným pracovníkům při výkonu jejich povolání.

S cílem posílit povědomí o právech seniorů v rámci poskytování sociálních a zdravotních služeb spolupracuji dlouhodobě na projektu **Senior Akademie** Městské policie Brno. Pro více než 100 seniorů jsme prezentovali poznatky ze systematických návštěv léčených dlouhodobě nemocných a domovů pro seniory.

Zaměstnankyně Kanceláře **vyučovaly na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci** v rámci Právní kliniky sociálních práv. Věnovaly se tématu práva na soukromý a rodinný život dětí v institucích.

B.2.6 Mezinárodní spolupráce

Právníci oddělení dohledu **navázali spolupráci s národním preventivním mechanismem Rakouska**. Na prvním setkání ve Vídni prezentovaly obě strany svou metodu práce, institucionální zajištění a spolupráci s experty. Dostalo se rovněž na věcná témata zejména z oblasti výkonu ochranného léčení a souvisejícího poskytování zdravotních služeb.

Spolu s Radou Evropy a Evropskou unií jsem **uspořádala setkání národních preventivních mechanismů v Praze**. Mezinárodní akce se zúčastnili tři ombudsmeni a další zástupci národních preventivních mechanismů z celkem 12 zemí. Příspěvky i následné debaty byly věnovány tématům zapojení národních preventivních mechanismů do legislativního procesu a managementu řízení.

B.3 Ochrana před diskriminací

B.3.1 Diskriminace v důsledku zákazu vstupu s kočárky do obchodu (sp. zn. 6899/2015/VOP)

Stěžovatelka ve svém podnětu uváděla, že často nebývá vpuštěna s kočárkem do obchodu. Konkrétně pak popsala případ jedné večerky s pultovým prodejem. Stěžovatelka dříve prodejnu bez problémů využívala i s kočárkem, poté však provozovatelka prodejny zavedla zákaz vstupu s kočárky a stěžovatelka nemohla s kočárkem vjet ani do prázdného obchodu. Dítě v kočárku nechtěla kvůli bezpečnosti nechávat venku samotné a musela proto nakupovat až ve vzdálenějším supermarketu. Zákaz vstupu považovala za diskriminační.

Stěžovatelka podala podnět České obchodní inspekci. Inspektorát Královehradecký a Pardubický se nejdříve vyjádřil tak, že se o diskriminaci nejedná, pokud je zákaz vstupu s kočárky závazný pro všechny. Po podání stížnosti na takový postup obdržela stěžovatelka dopis ředitele inspektorátu, který se již sice možnou diskriminací v důsledku zákazu vstupu s kočárky zabýval, avšak pouze jako diskriminací z důvodu věku (tj. diskriminací dětí v kočárku), a pochybení neshledal, neboť není zakázán vstup všem dětem, ale pouze těm v kočárku. Navíc takovou úpravu ředitel inspektorátu považoval za přiměřený prostředek k dosažení legitimního cíle – zajištění bezpečnosti zákazníků a ochrany zboží před zničením.

Vydala jsem zprávu o šetření, ve které jsem dospěla k závěru, že plošný zákaz vstupu s kočárky představuje v daném případě nepřímou diskriminaci z důvodu pohlaví (rodičovství). Osoby pečující o děti jsou totiž v důsledku takového zákazu znevýhodněny. Zákaz sice směřuje k legitimnímu cíli (zajištění bezpečnosti zákazníků), ale nepředstavuje přiměřený prostředek k jeho zajištění, neboť tohoto cíle lze dosáhnout využitím mírnějších opatření (např. zákaz vstupu s kočárky pouze v případě většího množství zákazníků v obchodě). Současně jsem konstatovala pochybení inspektorátu, který se nejdříve vůbec nezabýval možnou diskriminací, následně chybně kvalifikoval možný důvod diskriminace (věk místo rodičovství) a neproověřil podmínky v dané provozovně a na závěr v rozporu se skutkovým stavem vyhodnotil dané omezení jako přiměřené.

Po obdržení zprávy o šetření provedl inspektorát došetření kontroly v prodejně. Provozovatelka prodejny umístila pod symbol zákazu vstupu s kočárky doplňující informační nápis, že zákaz vstupu s kočárky platí pouze v případě většího množství zákazníků

v obchodě, a prodavačky podle zjištění inspektorátu do obchodu zákaznicky s kočárky pouštějí, pokud se zde nenachází větší množství zákazníků.

Takto provedenou úpravu zákazu vstupu s kočárky považuji za přiměřený prostředek k zajištění bezpečnosti zákazníků. Šetření v této věci jsem proto uzavřela.

B.3.2 Školní stravování a jeho přístupnost pro děti s potravinovými intolerancemi, vegetariány a vegany (sp. zn. 6481/2017/VOP, 5679/2016/VOP, 5906/2017/VOP, 5570/2015/VOP, 6059/2015/VOP)

V druhé polovině roku 2017 jsem ukončila několik případů týkajících se školního stravování. Rodiče či prarodiče dětí, žáků a studujících se na mne obrátili s níže uvedenými problémy, přičemž v každém případě jsem se snažila zformulovat doporučení či opatření, kterými by se měla škola řídit.

- Škola neposkytovala bezlepkovou stravu, ačkoliv byla obeznámena s tím, že jedna studentka trpí celiakií. Škola neumožňovala ani konzumování přineseného jídla v prostorách školní jídelny. Zatímco případná povinnost přímo v jídelně vařit bezlepková jídla závisí na konkrétních možnostech jídelny a povaze zdravotních problémů, **vykázání žáků a studujících konzumujících přinesenou stravu z prostor školní jídelny představuje diskriminaci.**
- Škola sama neposkytovala bezlepkovou stravu, a to ani po rekonstrukci školní jídelny, po níž došlo k podstatnému zvýšení kapacity školní jídelny. Na požadavek vařit bezlepkovou stravu reagovala tvrzením, že ani po provedených stavebních úpravách není možné zajistit stoprocentní oddělení prostoru pro přípravy běžných jídel a jídel bezlepkových. Škola se nezabývala možnostmi, jak by při zvážení konkrétních zdravotních problémů žákyně (tj. zda by pro ni byla závadná i kontaminace jídla stopovým množstvím lepku) mohla požadavku na přípravu bezlepkové stravy vyhovět. **Pokud by se ukázalo, že v případě žákyně nemusí být prostory pro přípravu jídel zcela oddělené a hromadně připravovanou stravu by bylo možné jednoduše upravit na bezlepkovou, mohla by se škola dopustit diskriminace** ve formě nepřijetí přiměřených opatření pro osobu se zdravotním postižením.
- Dvě matky předškolních dětí upozornily na nevstřícnost mateřských škol k alternativnímu (vegetariánskému nebo veganskému stravování). V jednom případě ředitelka školy trvala na tom, aby dítě, jehož matka trvala na vegetariánském stravování, dostávalo vždy na talíř i maso, které pouze nebude nuceno jíst. V druhém případě si matka přála veganské stravování. Ani v jednom z případů mateřská škola neumožňovala přinášení jídla z domu. Vzhledem k tomu, že mateřská škola musí se zákonnými zástupci uzavřít dohodu o způsobu stravování dětí v mateřské škole, je nutné, aby v zájmu uzavření dohody učinila vstřícné kroky. **Pokud by mateřská škola bez legitimního ospravedlnění bránila přinášení doma uvařeného jídla, dopustila by se diskriminace** z důvodu světonázoru.

B.3.3 Výzkum – sladování pracovního, osobního a rodinného života na ministerstvech ČR (sp. zn. 101/2017/DIS)

V rámci projektu Služba šitá na míru (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_027/0005638), který je spolufinancován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost jsem realizovala výzkum na většině ministerstev, který byl zaměřen na sladování osobního a rodinného života se státní službou. Výzkum měl doplnit pravidelně zveřejňovanou zprávu ministerstva vnitra o další údaje.

Z výzkumu provedeného na ministerstvech vyplynulo že:

- V oblasti sladování pracovního a osobního života existuje na ministerstvech určitý „standard“ opatření, která usnadňují kombinaci pracovních a mimopracovních závazků zaměstnanců a zaměstnankyň této části státní správy, nicméně se potvrdily přetrvávající rozdíly mezi jednotlivými ministerstvy.
- Ministerstva využívají často pouze některé z **využitelných flexibilních forem práce**. Plošně rozšířené je pouze pružné rozvržení služební doby, naopak, kratší služební dobu nebo výkon služby z jiného místa využívá pouze několik málo procent státních zaměstnanců/zaměstnankyň, i když zájem o tyto možnosti je násobně vyšší.
- **Ministerstva se snaží zajišťovat péči o předškolní děti** - zpravidla na nich funguje dětská skupina nebo je na základě smlouvy využívána dětská skupina jiného ministerstva, a poptávka je v tomto směru až na výjimky téměř uspokojena. Pouze dvě ministerstva zřizují také prostor vyhrazený pro krátkodobé využití a pobyt dětí, i když o tzv. dětský koutek na pracovišti by měla zájem značná část dotazovaných státních zaměstnanců a zaměstnankyň.
- Výzkum potvrdil, že je nutné sledovat problematiku sladování průřezově – **napříč generacemi a různými věkovými kohortami**, stejně jako v **kontextu různých životních situací**. V současné době je věnována pozornost zejména rodičům malých dětí, speciálně pak matkám, třebaže i v této oblasti existují rezervy pro „optimalizaci“ sladování (viz dětské koutky, zabezpečení péče o dítě v době prázdnin, zabezpečení péče o dítě do 3 let věku apod.).
- Je zřejmé, že předpokladem efektivního řešení problematiky sladování je **faktická znalost nároků, potřeb, spokojenosti zaměstnanců a zaměstnankyň**, v daném případě ministerstev. V této oblasti dochází sice ke každoročnímu hodnocení (využívání opatření apod.), nicméně není zcela zřejmé, jak jsou tyto výsledky dále na každém jednotlivém ministerstvu využívány a zejména, co z nich vyvozuje Rada vlády pro rovnost žen a mužů a Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR.

Na základě poznatků, které jsem ve věci shromáždila, lze shrnout, že **státní zaměstnanci a zaměstnankyně, kteří mají pečovatelské povinnosti, mají nárok na to, aby služební úřad přijal sladovací opatření, pokud to nenarušuje řádné plnění služebních úkolů**. Pokud by služební úřad vhodná opatření nepřijal, **mohl by se dopustit (odvozené) diskriminace**, proti které by se státní zaměstnanci či zaměstnankyně mohli bránit antidiskriminační žalobou.

Výzkumná zpráva je dostupná [zde](#).

K problematice sladování pracovního, osobního a rodinného života jsme uspořádali dvoudenní mezinárodní konferenci. Záznam a materiály z konference jsou dostupné [zde](#).

C. Dopady novelizace zákonů v sociální oblasti

C.1 Veřejná služba

Od 1. srpna 2017 může úřad práce snížit osobě, která je v hmotné nouzi déle než 6 měsíců a nevykonává pracovní aktivitu, dávku „příspěvek na živobytí“ na existenční minimum (2.200 Kč u jednotlivce). Za pracovní aktivitu se považuje výdělečná činnost, účast na projektech organizovaných úřadem práce nebo veřejná služba v rozsahu 20 hodin. Při vykonávání některé z těchto aktivit zůstává osobě v hmotné nouzi příspěvek na živobytí ve výši životního minima (3.410 Kč na jednotlivce). Při výkonu veřejné služby v rozsahu 30 hodin se dávka zvýší u jednotlivce o 605 Kč. Již při projednávání zákona jsem kritizovala, že ke snížení dávek má dojít u každého, kdo neodpracuje stanovený počet hodin, aniž by úřad práce zkoumal důvody. **Nedostatek pracovních příležitostí by totiž neměl jít člověku k tíži.** Zákon rovněž **neumožňuje zohlednit odmítnutí veřejné služby z důvodu zdravotního stavu.** Považuji také za demotivující, že za výkon veřejné služby v rozsahu 20 hodin nenáleží žádná odměna, a to ani v podobě zvýšení dávky.

Podněty, které jsem obdržela v uplynulém čtvrtletí, mé obavy potvrdily. Celkem jsem do konce roku obdržela **35** podnětů, v nichž si lidé stěžovali na právní úpravu veřejné služby nebo již přímo na snížení dávky. Několik případů snížení dávky se týkalo **seniorů, kteří doplatili na nedostatek míst k výkonu veřejné služby.** Tyto **dopady nové právní úpravy považuji za extrémně nespravedlivé,** proto budu jednat s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Poslaneckou sněmovnou o **možnostech zmírnění zákona alespoň pro některé skupiny lidí.**

C.2 Výplata příspěvku na živobytí v poukázkách

Od 1. prosince 2017 došlo zákonem ke změně pravidel pro výplatu příspěvku na živobytí. **Osobám, které jsou v hmotné nouzi déle než 6 měsíců, musí úřad práce povinně vyplácet alespoň 35% dávky v poukázkách** na nákup zboží ve stanovené hodnotě. V praxi se jedná o poukázky, které jsou určeny pouze pro osoby v hmotné nouzi a tato skutečnost je z nich zřejmá (jsou označeny jinými názvy než „klasické“ stravenky, které fungují jako zaměstnanecké benefity). I když tato novinka platila ke konci roku teprve jeden měsíc, obdržela jsem již **34** podnětů, v nichž lidé vyjadřují s novým způsobem výplaty nesouhlas. Především namítají, že **výplata v poukázkách omezuje jejich možnost svobodně si vybrat obchody,** ve kterých budou nakupovat. Poukázky nepřijímají všechny obchody a ty, které je přijímají, na poukázky nevracejí, proto je třeba nakoupit vždy přesně v uvedené nominální hodnotě. Fakticky jsou tak lidé nuceni k dražším nákupům, než kdyby dostávali dávky v penězích. Z poukázek také není možné hradit doplatky za léky či nájemné (pokud na ně nestačí dávky na bydlení). Řada lidí považuje placení poukázkami za ponižující a stydí se jimi platit. Dávky v poukázkách pobírají i senioři, kteří mají nízký důchod. Pro část dávky v poukázkách musí jezdit na úřad práce, přestože dosud dostávali celou dávku poštovní poukázkou. Stejným způsobem je část dávek zasílána lidem ve zdravotnických zařízeních a v sociálních službách. Zde nemá výplata v poukázkách žádné opodstatnění, neboť lidé

nemohou poukázky zneužívat a většinou si za ně nemají co koupit (v sociálních službách potřebují hlavně peníze na úhradu jídla a služeb).

Plošné vyplácení dávek v poukázkách považují za neopodstatněné. V průběhu projednávání zákona jsem se však k tomuto záměru nemohla vyjádřit, neboť se jednalo o poslanecký návrh předložený až ve druhém čtení na plénu Poslanecké sněmovny. Vzhledem k **nespravedlivým dopadům na konkrétní osoby v hmotné nouzi** budu usilovat o **zmírnění právní úpravy** například zavedením výjimek alespoň pro některé skupiny lidí v hmotné nouzi.

D. Rozšíření působnosti veřejného ochránce práv

D.1 Monitorování práv lidí se zdravotním postižením

Ratifikací Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ze dne 28. září 2009 vznikla České republice povinnost zřídit monitorovací orgán pro naplňování práv osob se zdravotním postižením ve smyslu čl. 33 odst. 2 Úmluvy.

Této své povinnosti dostala Česká republika přijetím **zákona č. 198/2017 Sb.**, který novelizoval zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv. S **účinností od 1. ledna 2018** se působnost ochránce rozšířila o **monitorování práv osob se zdravotním postižením**.

V rámci působnosti jakožto monitorovacího orgánu se ochránce bude systematicky zabývat problematikou práv osob se zdravotním postižením a jejich naplňováním. Bude provádět výzkumy, vydávat doporučení k otázkám souvisejícím s naplňováním práv osob se zdravotním postižením a dále také navrhopvat opatření směřující k ochraně osob se zdravotním postižením.

D.2 Pomoc občanům EU

Zákonem č. 365/2017 Sb., došlo k novelizaci antidiskriminačního zákona a zákona o veřejném ochránci práv a tím i k implementaci nejnovější unijní směrnice o migrujících pracovnících. Směrnice má usnadnit prosazování práv, která plynou z volného pohybu pracovníků a dalších osob. Členské státy mají na základě této směrnice určit subjekt, který bude propagovat, analyzovat, monitorovat a podporovat rovné zacházení s pracovníky EU a jejich rodinnými příslušníky bez diskriminace na základě státní příslušnosti.

S účinností od 1. ledna 2018 se ochránce stal orgánem, který má za úkol přispívat k naplňování práva volného pohybu občanů Evropské unie. Občané EU mají právo odejít do jiného členského státu za účelem výkonu práce a mají přitom právo na stejné zacházení jako domácí příslušníci daného státu. Volný pohyb pracovních sil po Evropské unii je zaručen už v základních smlouvách a je dále rozveden v řadě navazujících právních předpisů. Rovného zacházení požívají občané EU a také jejich rodinní příslušníci, pokud jde o přístup k zaměstnání, podmínky zaměstnání a pracovní podmínky, zejména pokud jde o odměňování, skončení pracovního poměru a daňové a sociální výhody. **Ochránce bude sloužit jako kontaktní místo, na které se tyto osoby mohou obracet v případě, že budou v uvedených oblastech čelit nějakým problémům.**

V Brně dne 31. ledna 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv